

Kirjastoalan AMK-opiskelijat opettivat mediataitoja peruskoululaisille

Harju Teija, Pietikäinen Virpi

13.6.2017 ::

Pedagogisen kirjastonhoitajuuden opintojakso koki ison muutoksen, kun se perustui uudenlaiseen yhteistyöhön koulutuksen ja työelämän välillä. Valtakunnallinen Mediataitoviikko tarjosi mahdollisuuden jalkautua peruskouluihin oppimaan mediakasvatustyötä. Opiskelijoille tämä oli merkittävä askel kehittymisessä kirjastoalan ammattilaisiksi. Uuden tason opintojakso sai myös yhteisopettajuudesta.

Työelämäyhteistyö sai uuden muodon

Kirjasto- ja tietopalvelualalla koulutuksen työelämäyhteistyö on perinteisesti ollut yhteistyötä kirjastojen kanssa. Yhteistyö on toteutunut paljolti erilaisten projektien ja kirjastotapahtumien muodossa, joita opiskelijat ovat toteuttaneet kirjastoissa. Tänä keväänä lehtorin ja opetusharjoittelijan voimin käänsimme asetelman uuteen malliin, kun kirjastoalan opiskelijat pitivät mediakasvatustuokioita peruskouluissa. Nyt siis kirjasto ja koulut olivat oppijan roolissa ja amk-opiskelijat opettajina.

Tällainen yhteistyö sopi erinomaisesti opintojaksolle pedagoginen kirjastonhoitajuus. Opintojakson osaamistavoitteisiin kuuluu, että opiskelija osaa suunnitella ja toteuttaa kirjastojen käyttäjäkoulutuksen sekä tuottaa tarpeellisia opetussuunnitelmia ja opetusmateriaaleja eri kohderyhmille. Näin ollen lähtökohtamme opintojakson suunnittelussa oli, että opiskelijat pääsevät pitämään autenttisen opetustuokion. Kirjastojen tärkein yhteistyökumppani on koulu [\[1\]](#), joten suunnittelimme ja toteutimme opintojakson, jossa opiskelijat tekevät työelämäyhteistyötä peruskoulujen kanssa.

Autenttinen oppimistehtävä luo konkretiaa

Pedagogisen kirjastonhoitajuuden opintojakso ajoittui alkutalveen, jolloin vietettiin valtakunnallista [Mediataitoviikkoa](#). Mediakasvatus on nykyään yksi kirjastojen perustehtävistä, joten tarjosimme Oulun peruskoulujen opettajille mahdollisuuden ottaa kirjastoalan opiskelijoita pitämään mediakasvatustuokio heidän oppilailleen. Näin opiskelijamme saivat autenttisen tehtävän laatia opetusmateriaalia ja opettaa sen pohjalta lapsia ja nuoria, jotka tulevat olemaan heidän kohderyhmäänsä kaikessa kirjastotyössä yleisessä kirjastossa. Opetuskokemuksesta ja ryhmän kohtaamisen taidosta on hyötyä myös korkeakoulukirjastossa työskennellessä.

Opiskelijoiden pitämästä mediakasvatustuokiosta kiinnostuneiden opettajien määrä ylitti odotuksemme moninkertaisesti. Tuokioita oli tarjolla 12 ja saimme 55 ilmoittautumista Oulun kouluista. Opetettavien luokkien valitseminen oli haastava palapeli, mutta mielestämme onnistuimme siinä hyvin. Valitsimme luokkia kaikilta kouluasteilta. Katsoimme opettajien sisältötoiveita niin, että kukin pienryhmä pystyi pitämään suunnitteleman saman tuokion kahdessa paikassa. Suosimme Oulun taajaman ulkopuolisia kouluja, joille sijaintinsa takia harvoin tarjotaan vastaavia yhteistyömahdollisuuksia. Mukana oli myös erityisoppilaiden ryhmiä.

Kahta opetustuokiota lukuun ottamatta me opettajina olimme seuraamassa opetustuokioita. Niissä paikoissa, joihin emme itse päässeet ja kahdessa muussa paikassa opetustuokiota oli seuraamassa meidän lisäksi myös Oulun kaupunginkirjastosta opetustyötä tekevä kirjastonhoitaja. Näin opiskelijat saivat tuokioistaan palautetta kahdelta tai kolmelta taholta. Kaikki osapuolet arvioivat oman osaamisensa pohjalta opiskelijoiden onnistumiset, vahvuudet ja kehittämiskohteet.

Sisällöt ja opetusmenetelmät valittiin kohderyhmän mukaan

Opettajien yleisin toive opetuksen sisällöiksi oli internetin luotettavuus ja vastuullinen netinkäyttö. Tähän opiskelijat vastasivat ikäluokalle sopivilla sisällöillä. Niitä olivat muun muassa:

- netiketti,
- tietokonepelit,
- ikärajat,
- nettimainonta (kuva 1),
- netissä olevan tiedon luotettavuus,
- valeuutiset,
- tekijänoikeudet ja
- sosiaalisen median pelisäännöt.

Opiskelijat hyödynsivät löytämiään valmiita opetusmateriaaleja, kuten videoita nettikiusaamisesta ja nettisivustoa ikärajoista. Opetustuokion huipennus oppilaiden mielestä oli Kahoot!-tietovisa, johon oppilaat osallistuivat mobiililaitteilla.

Oppilaiden osallistaminen ja aktivointi oli tuokioissa lähtökohtana. Opiskelijat käyttivät toiminnallisia opetusmenetelmiä ja keskusteleminen oppilaiden kanssa oli opetuksen keskiössä. He aloittivat tuokiot murtamalla jään esimerkiksi helpolla kyselyllä aiheesta tai mediajumballa, kuten "Jos käytät internetiä joka päivä, nosta vasen jalka ilmaan. Jos olet nähnyt netissä mainontaa, nosta oikea käsi sivulle. Jos pelaat netissä pelejä, käy kyykyssä."

KUVA 1. Myllytullin koulun 5-luokkalaiset tekivät mainoksia (kuvaaja: Paavo Valta)

Opettajat ja oppilaat pitivät mediakasvatustuokioista paljon ja niitä toivottiin lisää. Opettajat myös halusivat opiskelijoiden tuottamia materiaaleja itselleen hyödynnettäväksi myöhemmin. Oppilaat jakoivat seurata tunteja hyvin. Eräs opettaja sanoi huomanneensa, että oppilaat olivat kiinnostuneita opetuksesta ja viihtyivät niin hyvin, ettei välituntikellon soidessa kukaan huomannut sitä eikä pyrkinyt välitunnille.

Yhteisöllinen työskentely tehostaa oppimista

2000-luvun taitoja työelämässä ovat luovuus ja innovatiivisuus, oppimaan oppiminen sekä kommunikaatio- ja yhteistyötaidot ^[2]. Halusimme edistää opiskelijoiden työelämävalmiuksia myös yhteisöllisellä työskentelyllä. Opiskelijat suunnittelivat opetustuokionsa 4–5 opiskelijan pienryhmissä ja pitivät tuokionsa pareittain tai kolmen hengen ryhmässä. Isommassa ryhmässä he pystyivät suunnitteluvaiheessa yhdistämään erilaisia vahvuuksiaan ja ideoitaan. Opettaessaan pareittain tai pienessä ryhmässä puolestaan korostui jokaisen vastuu opetustuokion onnistumisesta.

Toimivan ryhmädynamiikan ja yhteisen ajan löytyminen oli osalle ryhmistä aluksi haastavaa. Osasimme ennakoida mahdolliset alkuvaikeudet ja ohjeistimme opiskelijoita sopimaan ryhmälle vetäjän ja laatimaan ryhmän pelisäännöt. OneNote Class Notebook -oppimisympäristössä opiskelijoilla oli käytettävissään jaettu työtila, joka edesauttoi yhteistyötä. Kaiken kaikkiaan opiskelijat hyöttyivät ryhmätyöskentelystä monin tavoin. Opiskelijoiden täytyi ideoida, jakaa ajatuksia, kuunnella, neuvotella ja tehdä kompromisseja. Lopputuloksena oli laadukkaita mediakasvatustuokioiden suunnitelmia ja toteutuksia, jotka olivat edellyttäneet yhteisöllistä oppimista.

Opiskelijat myös arvioivat onnistumistaan mediakasvatustuokioissa ja kertoivat muulle ryhmälle opetustuokiostaan, kokemuksestaan ja saamastaan palautteesta. Näin oppiminen muilta opiskelijoilta jatkui vielä tuokioiden pitämisen jälkeenkin. Opiskelijat pitivät tuokioiden käsittelyä yhdessä tärkeänä.

"Mielestäni tällainen keskustelu on tärkeää, sillä varmasti kaikille tuli jotakin uutta tietoa ja ahaa-elämyksiä. Oli myös hyvä käydä porukalla läpi nämä asiat, sillä varmasti kaikilla ryhmillä oli jotakin parannettavaa, joten yhteinen keskustelu avasi silmiä ja antoi vinkkejä tulevaisuuden varalle."

Yhteisopettajuus luo uutta osaamista

Päätimme jo aikaisessa vaiheessa ennen opintojakson suunnittelun aloittamista, että toteutamme kurssilla yhteisopettajuutta. Yhteisopettajuuden kautta halusimme päästä hyödyntämään toistemme osaamista ja kehittymään opettajina. Ajatuksena oli, että myös opiskelijat hyötyisivät suuremmasta ohjaus- ja tukiresurssista oppimisprosessissaan. Opintojakson aihealue, pedagoginen kirjastonhoitajuus, oli molemmista erityisen kiinnostava ja kummallakin oli valmiiksi paljon ideoita sen suhteen. Koska tunsimme toistemme jo entuudestaan, ei ryhtyminen tiiviiseen yhteistyöhön huolestuttanut. Olimme innostuneita ja luottavaisia siihen, että saamme aikaan hyvää ja laadukasta opetusta ja oppimista.

Suunnittelimme yhdessä opintojakson sisällön ja toteutustavat, tehtävät, materiaalin sekä arvioinnin. Tämä vaati useita yhteisiä suunnitteluhetkiä ja keskusteluita kasvokkain sekä Adobe Connectin välityksellä. Yhdessä suunnitellen molempien ideat ja osaaminen saatiin tehokkaasti käyttöön. Kummallakin opettajalla oli omat erityisosaamisalueet, jotka he lähiopetuksessa toteuttivat, mutta molemmat olivat läsnä kaikilla lähiopetuskerroilla ja osallistuivat aktiivisesti keskusteluun ja ohjaamiseen. Vaihtelimme myös saman opetuskerran aikana vetovastuuta. Kyseessä oli siis pitkälti myös samanaikaisopetus. ^[3]

Opintojaksosta muodostui sisällöltään ja toteutustavaltaan huomattavasti aikaisemmasta poikkeava. Mediakasvatus painottui teemana aikaisempaa enemmän, samoin yhteistyö koulujen kanssa (kuva 2). Tässä eduksi olivat opettajien käytössä olevat, aiempaa laajemmat verkostot muun muassa koulumaailmaan sekä Mediataitokouluun. Opettajien yhteistyön yksi hyöty on juuri verkostojen ja yhteistyökumppaneiden määrän lisääntyminen.

KUVA 2. AC-vierailun valmistelua. Vieraina **Lauri Palsa** ja **Tommi Tossavainen** Kansallisesta audiovisuaalisesta instituutista (KAVI) (kuvaaja: Paavo Valta)

Kaiken tekeminen yhdessä vei luonnollisesti aikaa, mutta oli palkitsevaa. Ideat voivat saada uudenlaista tuulta alleen ja kehittyä entistä paremmiksi, kun ne jakaa toisen kanssa. Niin ikään opiskelijoiden arviointi tehtiin yhdessä keskustellen, mikä helpotti arvosanojen antamista. Toiselta opettajalta saa myös tukea ja palautetta ja toisen tavoista toteuttaa opetusta oppii paljon. Yhteisopettajuus voi siis tukea merkittävästi opettajan ammatillista kehittymistä.

Kokemukset sytyttivät oppimaan

Opiskelijoille oppimisprosessi oli vaativa, mutta antoisa. Mediataitotuokioiden suunnittelun suhteen monet tunsivat epävarmuutta omasta osaamisestaan. He miettivät, onko heillä tarpeeksi asiantuntemusta opettaa kyseisestä teemasta ja taitoa hallita oppilasryhmää? Lisäksi suunnittelutyö ryhmässä onnistui toisilta ryhmiltä paremmin, toiset kokivat ryhmätyön painolastiksi. Kukaan opiskelijoista ei jättänyt opetustuokiota pitämättä, vaan kaikki kantoivat sinnikkäästi vastuunsa opetusprosessin suunnittelusta toteutukseen ja palautteen vastaanottamiseen. Opiskelijoiden täytyi myös arvioida omaa oppimistaan ja sekä omaa ja muiden ryhmän jäsenten työskentelyä suunnitteluprosessissa.

» "Ryhmätehtävä oli ihan sopiva, joka tarkoittaa sitä, että haasteita oli mutta ne eivät olleet ylitsempääsemmättömiä. Aikataulu aiheutti oman jännitysmomenttinsa, mutta loppujen lopuksi saimme kaiken hyvin kasattua ja omaksuttua, ennen kuin menimme opettamaan. Ryhmä oli pääosin toimiva ja löysi yhteisen sävelen."

Jälkeenpäin opiskelijat refleктоivat oppimistaan ja jakoivat kokemuksia mediataitosessioista toisilleen luokassa. Suurin osa koki opetustuokion pitämisen antoisana ja opettavaisena. Oikea opetustilanne aidolle kohderyhmälle on paitsi jännittävämpi, myös motivoivampi tapa oppia. Ahdistuksen tunteiltakaan ei välttytty. Epämukavuusalueella oleminen pakottaa kuitenkin arvioimaan omaa tekemistään ja pinnistelemaan haasteista huolimatta. Mukavuusvyöhykkeen ulkopuolelle meneminen on edellytys oppimiselle ^[4]. Kaiken kaikkiaan mediakasvatustuokioiden suunnittelussa ja pitämisessä päällimmäisenä oli innostus ja oppimisen halu.

» "Oli mukavaa tehdä jokin "oikea" ryhmätyö eikä mikään pilipalihomma, joka esitellään luokan edessä (eikä ketään oikeasti kiinnosta, eikä kukaan muu kuin opettaja jaksaa kuunnella) ja poistetaan koneelta heti kun esitys on ohi."

Yhteisopettajuutemme toimi hyvin ja oli meille molemmille antoisaa. Koimme, että opimme toisiltamme uusia asioita: pedagogisia käytäntöjä, tieto- ja viestintätekniikan käyttöä opetuksessa, menetelmiä ja ohjaustaitoja. Käytännössä yhteisopettajuus vakituisten opettajien kesken voi olla haastavampaa, kuin opettajan ja opetusharjoittelijan toteuttamana. Opetustuntiresurssit eivät välttämättä anna niin paljon mahdollisuuksia yhteiseen suunnitteluun ja esimerkiksi samanaikaiseen työskentelyyn luokassa. Kokemuksemme rohkaisemina

kuitenkin kannustamme opettajia kouluasteesta riippumatta tekemään yhteistyötä ja kokeilemaan yhteisopettajuutta mahdollisuuksien mukaan.

Lopuksi

Verkostoituminen ja uudet kumppanuudet organisaatioiden välillä tuovat mahdollisuuksia tarjota opiskelijoille vaihtelevia ja motivoivia sisältöjä. Tällä opintojaksolla autenttinen ja työelämän rajapinnassa tapahtuva oppiminen korostui ja antoi opiskelijoille konkreettisia työkaluja tulevaan työhönsä alansa ammattilaisina. Yhteistyötä koulujen kanssa on ammattikorkeakouluissa hyödynnetty suhteellisen vähän. Kokemuksemme mukaan peruskoulut ovat avoimia yhteistyölle, johon korkeakoulujen kannattaisi tehdä avauksia.

Yhteisopettajuus tarjoaa kehittymismahdollisuuksia opettajalle ja mahdollistaa uudenlaisia tapoja opetuksen toteuttamiseen. Esimerkiksi opetusharjoittelijoiden kanssa on hyvä tilaisuus kokeilla erilaisia yhteisopettajuuden muotoja. Yhteinen ideointi ja suunnittelu voivat tuottaa luovia ja rohkeita kokeiluja ja ennen kaikkea yhdessä oppimisen iloa kaikille osapuolille.

Lähteet

1. [Lindberg, P. 2014. Kumppanuus Suomen yleisissä kirjastoissa. Lisensiaantintyö. Oulun yliopisto, humanistinen tiedekunta. Hakupäivä 23.5.2016.](#)
<http://www2.kirjastot.fi/File/dee2ad05-b471-4e5a-a1e9-2ebbd73b68a9...>
2. [Jyväskylän yliopisto. 2017. ATC21S - Assessment and Teaching of 21st Century Skills. Koulutuksen tutkimuslaitos. Hakupäivä 7.6.2017.](#)
<https://kti.jyu.fi/atc21s>
3. [Helsingin yliopisto. 2017. Yhteisopettajuus ja samanaikaisopetus. Opetuksen ja oppimisen tuki. Koulutuksen arviointikeskus. Hakupäivä 7.6.2017.](#)
<http://www.helsinki.fi/cea/opetuksenjaoppimisentuki/koulu...>
4. [Hakkarainen, K. 2017. Yhteiskeksiminen, yhteisoppiminen ja itsensä ylittäminen. Pohjois-Suomen opettajapäivät 4.2.2017, Oulu. Hakupäivä 23.5.2017.](#)
<http://www.opioulu.fi/wp-content/uploads...>

Näin viittaat tähän julkaisuun

Harju, T. & Pietikäinen, V. 2017. Kirjastoalan AMK-opiskelijat opettivat mediataitoja peruskoululaisille. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 21. Hakupäivä 13.6.2017. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe201705236788>.

Metatiedot

Nimeke: Kirjastoalan AMK-opiskelijat opettivat mediataitoja peruskoululaisille

Tekijä: Harju Teija; Pietikäinen Virpi

Aihe, asiasanat: kirjastoala, korkeakouluopetus, korkeakouluopiskelu, pedagogiikka, yhteisopettajuus

Tiivistelmä: Yhteistyö kirjastojen kanssa on ollut kirjasto- ja tietopalvelualan koulutusohjelmassa aina keskeistä. Sen sijaan yhteistyötä kirjaston kumppaneiden, kuten koulujen kanssa on tehty vähän.

Keväällä 2017 Oulun ammattikorkeakoulun pedagoginen kirjastonhoitajuus -opintojakso toteutettiin uudella tavoin siten, että kirjastoalan opiskelijat suunnittelivat ja pitivät mediakasvatustuokioita peruskouluissa. Toteutustavalla haluttiin vahvistaa opiskelijoiden työelämävalmiuksia tarjoamalla mahdollisuus aitoon vuorovaikutukseen koulujen ja oppilaiden kanssa. Lähtökohtana oli myös yhteistyötaitojen kehittäminen siten, että mediakasvatustuokiot suunniteltiin ja pidettiin pienryhmissä.

Opintojakso vaati opiskelijoilta aktiivisuutta, itseohjautuvuutta, sitoutumista yhteiseen tavoitteeseen ja myös oman mukavuusalueen ulkopuolelle menemistä. Autenttinen tehtävä kuitenkin motivoi ja kaikki halusivat tehdä parhaansa. Kokemus oli opiskelijoille opettavainen ja positiivinen palaute kouluilta palkitsi heitä osaltaan.

Myös yhteisopettajuus oli opintojaksolla merkittävässä roolissa. Opettaja ja opetusharjoittelija suunnittelivat jakson sisällön, toimintatavat ja tehtävät yhdessä. Myös ohjaus ja arviointi toteutettiin yhdessä.

Yhteisopettajuus tarjosi heille mahdollisuuden ammatilliseen kehittymiseen ja molempia innostavaan kollegiaaliseen yhteistyöhän ja vuoropuheluun.

Julkaisija: Oulun ammattikorkeakoulu, Oamk

Aikamääre: Julkaistu 2017-06-13

Pysyvä osoite: <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe201705236788>

Kieli: suomi

Suhde: <http://urn.fi/URN:ISSN:1798-2022>, ePooki - Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut

Oikeudet: Julkaisu on tekijänoikeussäännösten alainen. Teosta voi lukea ja tulostaa henkilökohtaista käyttöä varten. Käyttö kaupallisiin tarkoituksiin on kielletty.